

Remiss av promemorian **Sekretess vid självständigt förverkande av brottsvinster** (JU2023/01598)

Allmänna synpunkter på förslaget

Journalistförbundet har tagit del av förslagen i promemorian "Sekretess vid självständigt förverkande av brottsvinster". Bakgrunden till förslaget är 2020 års förverkandeutredning i vilken det föreslås att en ny förverkandeform, självständigt förverkande av brottsvinster, ska införas. Enligt de föreslagna reglerna om självständigt förverkande av brottsvinster ska egendom förverkas om det visas att egendomen härrör från brottslig verksamhet. Det ska inte förutsättas att det kan visas att någon har begått ett visst konkret brott. Förverkandeformen ska i stället bygga på en mer generell bedömning utifrån de omständigheter under vilka egendomen påträffas, personens egendoms- och inkomstförhållanden och omständigheterna i övrigt.

I promemorian föreslås att sekretess ska gälla för uppgift som hänför sig till utredning om självständigt förverkande av brottsvinster, om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs. För en uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst fyrtio år. I promemorian redogörs för den befintliga sekretessregleringen och att den inte utgör ett tillräckligt skydd för uppgifterna som kommer att finnas i en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster och att det därför finns ett behov av att införa nya sekretessbestämmelser till skydd för allmänna och enskilda intressen. Förslaget i promemorian bygger på att sekretessen vid självständigt förverkande av brottsvinster i princip ska motsvara den sekretess som gäller vid förundersökningar.

Enligt Journalistförbundet finns det stora olikheter mellan förundersökningar kopplade till ett brott och utredningar kopplade till självständigt förverkande av brottsvinster. När det skett ett brott är det i normalfallet tydligt vad myndigheterna utreder. I fallet med självständigt förverkande av brottsvinster kommer enbart själva förverkandet att uppmärksammas, men inte alltid vilket brott som eventuellt kan kopplas till ingripandet. Detta i kombination med de lågt ställda kraven för att få inleda en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster innebär stora risker för rättssäkerheten, vilket också påpekades i remissvaren på 2020 års förverkandeutredning. Det finns till exempel en uppenbar risk för ett oskyldiga personer råkar ut för "okynnesanmälningar" eftersom det räcker med ett tips för att inleda en utredning. Enligt Journalistförbundet finns det mot bakgrund av ovan nämnda rättssäkerhetsaspekter ett stort insynsintresse när det gäller utredningar om självständigt förverkande av brottsvinster.

En ny bestämmelse till skydd för myndigheternas verksamhet införs

Den föreslagna bestämmelsen är formulerad på samma sätt som förundersökningssekretessen, det vill säga att en uppgift omfattas av sekretess "om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs". Enligt Journalistförbundet är denna formulering inte ändamålsenlig i fallet med självständigt förverkande av brottsvinster där det för utomstående framstår som svårt för att inte säga omöjligt att veta vad myndigheterna utreder och därmed vilka åtgärder som eventuellt skulle kunna motverkas om en viss uppgift lämnas ut. Just med tanke på de rättssäkerhetsrisker som den nya regleringen innebär anser Journalistförbundet att det bör finnas ett stort mått av insyn i verksamheten. Det är viktigt att journalister har möjlighet att granska fall där personer anser att myndigheterna felaktigt förverkat deras egendom. Så som förslaget om sekretess är utformat ser Journalistförbundet en stor risk för att den typen av granskningar kraftigt försvåras. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget.

I promemorian föreslås att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter ska inskränkas i vissa särskilda fall. I praktiken kommer meddelarfriheten att inskränkas på samma sätt som gäller förundersökningssekretessen. Meddelarfriheten innebär en viktig möjlighet för anställda inom myndigheter att slå larm till media om till exempel missförhållanden. Särskilt med hänsyn till de rättssäkerhetsproblem som de nya reglerna om självständigt förverkande av brottsvinster öppnar upp för anser Journalistförbundet att meddelarfriheten utgör en viktig ventil för anställda vid myndigheter att slå larm om eventuella problem. Mot den bakgrunden anser Journalistförbundet inte att meddelarfriheten bör inskränkas och Journalistförbundet avstyrker därför förslaget.

En ny bestämmelse till skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden införs

I promemorian föreslås att sekretess ska gälla för uppgift om en enskilds personliga och ekonomiska förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider skada eller men och uppgiften förekommer i utredning om självständigt förverkande av brottsvinster. I promemorian föreslås också att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör ha företräde framför den tystnadsplikt som följer av den nya sekretessbestämmelsen.

Sekretessbestämmelsen föreslås ha ett omvänt skaderekvisit vilket innebär att sekretess är huvudregel och att uppgifter om enskilda endast undantagsvis kommer att lämnas ut. Enligt Journalistförbundet finns det av ovan nämnda orsaker ett stort intresse av insyn i ärenden som rör självständigt förverkande. Enskilda kan även gynnas av att ärenden kan granskas i syfte att upptäcka oegentligheter eller brister vid myndighetsutövningen. Mot den bakgrunden avstyrker Journalistförbundet förslaget till sekretessbestämmelse. För det fall lagstiftaren anser att uppgifterna bör omfattas av sekretess anser Journalistförbundet att bestämmelsen bör ha ett rakt skaderekvisit, det vill säga att offentlighet bör vara huvudregel.

Journalistförbundet tillstyrker förslaget om att rätten att meddela och offentliggöra uppgifter bör ha företräde framför den tystnadsplikt som följer av den nya sekretessbestämmelsen.

Undantag från sekretess

I promemorian föreslås att sekretess till skydd för enskilda inte ska gälla beslut om huruvida talan om självständigt förverkande av brottsvinster ska väckas, beslut om att en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster inte ska inledas eller beslut om att en utredning om självständigt förverkande av brottsvinster ska läggas ned. Sekretessen till skydd för enskilda ska som utgångspunkt upphöra att gälla om uppgiften lämnas till domstol med anledning av en väckt talan om självständigt förverkande av brottsvinster. Sekretessen ska dock i vissa fall fortsätta gälla på samma sätt som för uppgifter som förekommer i en utredning enligt bestämmelserna om förundersökning i brottmål.

Journalistförbundet tillstyrker förslagen om undantag från sekretess.

*Ulrika Hyllert
Förbundsordförande
Journalistförbundet*